

Nataša Benini

O VREDNOVANJU UDŽBENIKA I NASTAVNIH MATERIJALA U NASTAVI STRANIH JEZIKA

Jedan od faktora koji bitno utječu na nastavu i učenje stranih jezika jest udžbenik i nastavni materijali koji opremaju program. Nije stoga čudno što je udžbenik često predmet rasprava i što je izložen prosudbama u vrlo širokom krugu subjekata. Procjenjuju ga eksperti nastavne discipline, pedagoški stručnjaci didaktičari–metodičari, izdavači, komisije institucija nadležnih za obrazovni sistem, roditelji učenika, a naročito neposredni korisnici — nastavnici i učenici. Udžbenik je tim procjenama izložen u čitavom razdoblju svog trajanja: od koncepcije do izlaska iz upotrebe, a i tada često ostaje referalna točka u odnosu prema novim udžbenicima.

Udžbenici i nastavni materijali za strane jezike su u specifičnim uvjetima jer su više od drugih udžbenika podvrgnuti pravilima kompetitivnosti. Poznato je, naime, da su nagli razvitak lingvističkih znanosti, burna zbivanja u glotodidaktici i metodološkim pristupima posljednjih desetljeća te stalni porast interesa za učenjem stranih jezika doveli do velike proizvodnje udžbenika i svakojakih pratećih nastavnih materijala za učenje stranih jezika. U nekim zemljama došlo je do prave poplave ovakvih materijala nazvanih — metodama. Ponešto od tih svjetskih strujanja odrazilo se i kod nas. Strani su jezici i ovdje upravo ona nastavna disciplina koja se često izučava i izvan institucija školskog sistema.

Mimoišla su nas kratkotrajna lutanja u tendencijama osporavanja vrijednosti udžbenika, ali produkcija materijala za učenje stranih jezika raspodijelila se, naročito za neke od tzv. svjetskih jezika, na znatno više izdavačkih poduhvata nego što je to slučaj s udžbenicima za druge nastavne materije. Tako su i opservacije o udžbenicima za strane jezike učestalije. No u javnosti su zapravo vrlo nejednoliko raspoređene. Službeno vrednovanje nekog udžbenika najobilatije je u fazi njegova nastajanja i pojavljivanja. Tada se daju, mogli bismo reći, prognostičke procjene. Recenzenti — stručnjaci i praktičari, izvjestitelji komisija, izdavači prognoziraju uspjeh budućeg udžbenika na temelju znanja i iskustava, a nešto od tih procjena bude i objavljeno. U trenutku pojavljivanja novi se materijali prezentiraju na stručnim skupovima nastavnika i u sklopu marketinške djelatnosti izdavača u kojoj obično sudjeluju: autori, prosvjetni savjetnici, stručni urednici ili recenzenti. Visokorelevantna procjena efikasnosti udžbeničkog materijala trebalo bi da uslijedi kada je udžbenik već u opticaju u nastavnoj praksi i to od nastavnika. Svaki nastavnik vrednuje udžbenik po kojemu radi i ima svoje sudove o njemu. Ipak, u javnosti se povremeno čuju tek neke impresije nastavnika na stručnim skupovima, a povremeno se objavi i poneki primjer praktične primjene u radu. Kompletan sud o udžbeniku najčešće ostaje manjem krugu stručnjaka. Međutim, baš za takvim vrednovanjem pojavljuje se potreba i interes. To je značajno ponajprije za autora. Kad već ulaže trud i znanje u izradu udžbenika, intencije su mu uvijek da to bude i dobar udžbenik. Neke eventualne

propuste mogao bi i popraviti u sljedećim izdanjima edicije. Često autor sam poduzima anketiranja nastavnika i učenika. Izdavači bi također radije ulazili u neke promjene s relevantnim povratnim informacijama. Jedna sistematska evaluacija posebno je korisna nastavnicima početnicima, pa i ostalima, u razmjeni iskustava i provjeri vlastitih sudova. Jer, ako i ne izabire između više udžbenika, svaki nastavnik nalazi se pred izborom obilja sadržaja koje mu nudi suvremeni udžbenik. Tako se upravo nastavniku dodjeljuje i najteži posao u vrednovanju i procjenjivanju udžbenika. Dok u onoj prognostičkoj fazi stručnjaci imaju pravo i obavezu da svoja prosuđivanja izvode uglavnom s gledišta vlastitog područja specijalnosti, nastavnik u svom procjenjivanju mora misliti na sve faktore koji utječu na funkcioniranje i efikasnost nastave.

Stoga nam se činilo da sljedeći članak s analitičkim tablicama, iako prenesen iz jedne drukčije prakse i uz sve ograde koje iznose i sami autori, može količinom svojih podataka pomoći u tom složenom poslu. Posebno bi bilo dobro ako bi poslužio i kao poticaj da nastavnici, konzultirajući se u nekim elementima i s učenicima, češće iznesu svoje sudove, bilo prilikom okupljanja sustručnjaka, bilo objavljivanjem u stručnoj literaturi.

Maria Cecilia Bertoletti, Patrick Dablet

UDŽBENICI I NASTAVNI MATERIJALI ZA UČENJE FRANCUSKOG KAO STRANOG JEZIKA

Skica za tabelarnu analizu

Le français dans le monde, br. 186. 1985, Hachette/Larousse, Paris.

naslov originala:

Manuels et matériels scolaires pour l'apprentissage du F. L. E. Ébauche d'une grille d'analyse

Čini se da korisnost školskog udžbenika danas više nitko ne osporava.* Polemike su stigle do vrhunca u prvoj polovici sedamdesetih godina, kada su se udžbenici osuđivali, katkada i neopozivo, i kada se težilo da se zamijene samostalnim materijalima kao što su dnevna štampa, časopisi ili materijali koje su zamislili sami nastavnici.

Takva kretanja, ako i jesu pridonijela nekim inovacijama, didaktičkim i izdavačkim, uskoro su zaustavljena zbog potrebe nastavnika da navedene samostalne materijale upotpune izborom jednog "dobrog" udžbenika. Međutim, izbor takvog udžbenika danas je težak zadatak, posebno za francuski kao strani jezik, zbog "bujanja" novih metoda (od kojih su neke "sklepane" na brzinu) i složenosti analize koju valja poduzeti da bi se iz nje vjerodostojno prosudilo. Takva analiza zahtijeva ustvari različite kompetencije, koliko na planu lingvistike (opće lingvistike, psiho i sociolingvistike), toliko i na planu metodologije (od pedagoških teorija u didaktici

* Ta korisnost je i manifestno priznata, između ostalog i u jednom anketiranju nastavnika stranih jezika u regiji Pavia u Italiji (1983). Na uzorku od 277 nastavnika samo 5 % smatra da udžbenik nije nikad potreban.